

8. Малихін О. В. Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних закладів: теоретико-методологічний аспект: монографія/ Олександр Володимирович Малихін.– Кривий Ріг: Видавничий дім, 2009.- 307 с

9. Пидкасистый П.И. Организация учебно-познавательной деятельности студентов. Учебное пособие/Павел Иванович Пидкасистый. - Москва: Педаг. общ-во России, 2004. - 112 с.

УДК 159.9

Язєва Х. В.

Психологічні критерії академічної успішності студентів

Анотація. В статті надається психолого-педагогічний аналіз поняття «академічної успішності»; обґрунтовуються критерії успішності та їх взаємозв'язок з індивідуально-психологічними особливостями студента.

Ключові слова: академічна успішність, психологічні критерії, темперамент, здібності, інтелектуальний розвиток, мотивація, самостійність.

Аннотация. В статье проводится психолого-педагогический анализ понятия «академической успеваемости»; обосновываются критерии успешности и их взаимосвязь с индивидуально-психологическими особенностями студента.

Ключевые слова: академическая успеваемость, психологические критерии, темперамент, способности, интеллектуальное развитие, мотивация, самостоятельность.

Summary. In the article conducted psychological and pedagogical analysis of the notion of "academic progress"; substantiated success criteria and their interrelation with individual psychological characteristics of the student.

Keywords: academic progress, psychological criteria, temperament, abilities, intellectual development, motivation, independence.

У процесі отримання вищої освіти відбувається перебудова системи життєвих взаємин студента з дійсністю, змінюється його особистісна і соціальна позиція, трансформуються провідні мотиви діяльності, в яку він занурений. Індивідуально-психологічні особливості особистості студента, як когнітивні, так і не когнітивні, накладають великий відбиток на протікання і результати його навчальної діяльності.

Значущість дослідження проблеми навчальної успішності студентів також визначається збільшеними вимогами до сучасних випускників ВНЗ. Фахівець з вищою освітою повинен не тільки володіти високою кваліфікацією, але і бути професійно мобільним, здатним успішно реалізовувати себе в соціально-економічних умовах, які постійно змінюються, творчо - активним, таким, що вільно орієнтується у світовому інформаційному просторі. Тому вивчення цього питання є актуальним у даний час, оскільки більшість студентів (особливо 1-го курсу) мають проблеми з академічною успішністю.

Критеріями навчальної успішності є академічна (навчальна) успішність, що відображає в бальній оцінці (відмітці) рівень навчальних досягнень, а також

зацікавленість, вмотивованість, якість і способи розумової роботи (активність, напруженість, темп, тривалість, систематичність, співвідношення раціональних і нераціональних прийомів роботи). Внаслідок індивідуально-психологічних відмінностей в структурі навчально-пізнавальної діяльності одні студенти досить швидко і легко досягають високих результатів в навчанні, інші – порівняно поволі, а деякі зовсім не можуть до них наблизитися. Успішність навчання студента у вузі визначається як внутрішніми (психологічними), так і зовнішніми (соціальними та педагогічними) критеріями. До соціальних чинників відносять соціальне походження студента, місце проживання, матеріальне та сімейне становище і т. п. Група педагогічних критеріїв, що обумовлюють успішність навчання, включає рівень і якість довузівської підготовки студента, рівень організації навчального процесу у вузі, розвиненість його матеріально-технічної бази, рівень компетенції і майстерності викладачів та ін. Серед психологічних критеріїв виділяють дві підгрупи : пізнавальну і особистісну. До підгрупи пізнавальних, що детермінують успішність навчання, відносять: сприйняття, мислення, розуміння, уяву, пам'ять, мовлення, увагу, інтелектуальний стиль пізнання. В підгрупу особистісних входять мотиваційні, вольові, емоційні фактори і самосвідомості (самооцінка). [3]

Можна виділити такі головні критерії: темперамент, здібності, інтелектуальний розвиток, мотивація, індивідуальний стиль (індивідуально-психологічні особливості), самостійність.

Для людей з різним типом темпераменту одні умови є більш сприятливими для успішного навчання, а інші – несприятливими. Організаційні форми навчання у вищому навчальному закладі більш сприятливі для людей з сильною і рухомою нервовою системою, тому серед них більше тих, хто добре навчається, ніж серед тих, які мають слабку нервову систему. Студенти зі слабкою нервовою системою можуть успішно діяти в ситуаціях, які вимагають монотонної роботи, при необхідності діяти за схемою або шаблоном; вони здатні добре організувати самостійну роботу, ретельно спланувати її та контролювати результати, домагаючись максимальної безпомилковості; вони перескакують з одного на інше, не забігають в нетерпінні вперед, роблячи все у суворій послідовності. За рахунок ретельної підготовчої роботи вони здатні самостійно проникати в більш глибокі зв'язки і відношення в навчальному матеріалі, часто виходячи при цьому за межі навчальної програми; охоче використовують графіки, схеми, таблиці та наочні посібники. [5]

Прямої експериментальних досліджень зв'язку креативності з успішністю навчання у вищому навчальному закладі небагато. Проте дані про вплив креативності на успішність інших видів діяльності, а також досвід кожного викладача, заснований на інтуїтивних уявленнях про творчі здібності студентів, що зіставляються з їх успіхами у навчанні, дозволяють абсолютно однозначно сказати, що креативність сприяє успішності навчання, не будучи, разом з тим, обов'язковою умовою її. [6] Лише трохи більше половини студентів підвищують рівень загального інтелекту від першого курсу до п'ятого, і, як правило, таке підвищення спостерігається в слабких і середніх студентів, а сильні часто

виходять з вузу з тим же, з чим і прийшли . У цьому факті знаходить своє вираження переважна орієнтація всієї системи нашої освіти на середнього (а в якомусь сенсі і усередненого) студента. [1]

Високий рівень соціального інтелекту важливий для оволодіння професіями типу «людина-людина» за класифікацією Е. А. Климова. В той же час є дані, що високий рівень соціального інтелекту іноді розвивається в якості компенсації низького рівня розвитку предметного (загального) інтелекту і креативності. На користь того, що високий рівень соціального інтелекту часто корелює з невисоким рівнем успішності навчання фіксують, що формальна успішність таких студентів може бути завищена за рахунок вмілого впливу на викладачів з метою отримання бажаної більш високої оцінки. [6]

Найважливішим фактором успішного навчання у вищому навчальному закладі є характер навчальної мотивації, її енергетичний рівень і структура. Якщо діяльність задовольняє ту чи іншу потребу і породжує мотивацію досягнення успіху в ній, то встановлення особистісного змісту супроводжується установкою на академічні успіхи, динамікою, напруженістю виконання навчальних завдань і, зрештою, формуванням активної життєвої позиції студента. Такий підхід є плідним у вирішенні практичних завдань по оптимізації навчально-пізнавальної діяльності. Студенти з високою мотивацією досягнення пов'язують успіх з наявністю здібностей і зусиль, спрямованих на досягнення бажаного, а невдачі сприймають як результат недостатніх зусиль. [4]

Взаємозв'язок самооцінки і успішності професійної діяльності знайшла відображення в наукових працях Л. Н. Корнєєвої, С. Л. Рубінштейна, Н.В.Самоукиной, С. В. Славнова, А. Р. Фонарьова, Т. Шибутани та ін. Всі автори визнають негативний вплив заниженої або завищеної самооцінки на соціальну поведінку людини та її діяльність.

Сутність успішності є якісною характеристикою результативності та ефективності навчальної діяльності студента, що знаходить своє вираження в таких об'єктивних показниках як академічна успішність, рівень розвитку пізнавальної активності, самостійності, креативності та рефлексії. [2] Розглядаючи результативність навчальної діяльності студентів не як ступінь освоєння студентами освітніх програм, а як показник трудомісткості і економічності, ефективності обраних способів навчання. Цю ефективність можна прослідкувати через критерії академічної успішності. Кожен з них має свої особливості впливу і тому аналіз успішності студентів вищих навчальних закладах потрібно проводити в комплексі (2-4 критерії), щоб отримати реальний результат, з яким потім можна працювати і аналізувати.

Список використаних джерел

1. Буланова–Топоркова М. В. Педагогика и психология высшей школы / М. В. Буланова–Топоркова С. И. Самыгин. – Ростов-на-Дону: Изд-во: Феникс, 2002.–544 с.

2.Залесова Н. В. К вопросу о формировании академической успешности студентов / Н. В. Залесова // Вестник Шадринского государственного педагогического института. – Шадринск: ШГПИ, 2014. – С. 35-40

3.Ишков А. Д. Учебная деятельность студента: психологические факторы успешности: Монография / А. Д. Ишков – Москва: Издательство АСВ, 2004. – 224 с.

4.Кобец В. Н. Формирование мотивации достижения студентов – необходимое условие повышения их самооффективности [Текст] / В. Н. Кобец // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2012. – № 37. – С. 289–294.

5.Смирнов С. Д. Психологические факторы успешной учебы студентов вуза / С. Д. Смирнов // Вестник Моск. Ун-та. Сер. 20. Педагогическое образование. 2004. – № 1. – С. 10–25.

6.Смирнов С. Д. Показатели интеллектуального потенциала студентов как предикторы успешности обучения в вузе / С. Д. Смирнов // Изв. Междунар. акад. наук высш. шк. – 2012. – Т. 59, № 1. – С. 206–226.